

Heikki Smolander

Väärin kasvatettu – Matti Kärkkäisen ”Metsieni kirjan” arvostelua

”Tässä yhteydessä on allekirjoittajan valittaan todettava, ettei hänellä ole ollut käytettävissään 200 hehtaarin kotitilaa – itse asiassa ei mitään kotitilaa.” (Kärkkäinen 1974, s. 10)

En ole varmasti ainoa, joka on odottanut professori Matti Kärkkäiseltä pitkään tätä kirjaa. Niin mielenkiintoisia ovat sekä hänen metsälönsä synty että hänen tapansa hoitaa metsiään.

Puuntuottajan sijoitus- ja kiinteistöoppi

Kärkkäinen uhraa kirjansa 272 sivusta ensimmäiset 109 muuhun kun metsänhoitoon liittyviin asioihin: metsätilan käsite, tilakauppa, kaavoitus ja myös rajalinjat. Osaamista ei tarvita vain puuntuotannossa, vaan omistajan on hallittava iso joukko maaomaisuuden ostamiseen ja hallintaan liittyviä asioita. Näistä on myös joukko herkullisia esimerkkejä – varsinkin kaavoitukseen liittyen. Moni voi pitää näitä osia raskaana. Ne kuitenkin kuvaavat hyvin, mitä kaikkea metsänomistajan tulee osata.

Kärkkäinen tuo esille mielenkiintoisella tavalla, että ryhtyessään puuntuotanto-orientoituneeksi metsänomistajaksi henkilö ostaa itselleen toimitusjohtajan paikan. Tuloksen teko perustuu aktiiviseen osaamiseen eikä toisten osaamista hyödyntävään passiiviseen omistamiseen kuten on esimerkiksi osakesijoittamisessa.

Viime aikoina metsätilojen koko on nostettu esille kannattavuuteen vaikuttavana tekijänä. Metsätilan

Kärkkäinen, M. 2010. **Metsieni kirja**. Metsäkustannus, Helsinki. 272 s. ISBN 978-952-5694-68-0.

koon rinnalle Kärkkäinen nostaa metsälöiden sisäisen pirstoutumisen. ”On edullisempaa hoitaa 300 hehtaarin yhtenäistä tilaa kuin kymmentä eripuolilla pitäjää olevaa 30 hehtaarin palstaa”. Tätäkin olenaisempaa Kärkkäinen pitää käsittely-yksiköiden (hänelle metsiköiden) riittävää kokoa. Periaate, että metsikön koko on mielellään yli 5 hehtaaria, on kaukana yksityismetsien avohakkuualojen 1,4 ha:n keskikoosta. Nämä suuruuden ekonomian perusteet

Kuva 1. Kivikuivaamosta taimikoksi. Ojitusmätästyksen puhuttelevaa jälkeä istutus- ja taimikkovaiheessa. Kuvat: Risto Rikala (ylh.) ja Matti Kärkkäinen (alh.).

ovat olleet unohduksissa, vaikka niitä kartoitettiin perusteellisesti jo 40 vuotta sitten.

Teknologille metsikkö onkin käsittely-yksikkö eikä oikeaoppinen ”maaperältään ja puustoltaan kohtuullisen yhtenäinen alue” kuten metsäsuun-

nittelijoille ja metsänhoitomiehille. Kärkkäisen päätehakkuiden yhteydessä harrastama pienten metsiköiden yhdistäminen riittävän suuriksi käsittely-yksiköiksi ja siten jatkossa ”metsiköiksi” tinkimällä metsikkökohtaisesta kiertoajan optimoinnista tuntuu

uskottavalta. ”Niinkin pienellä pinta-alalla kuin nyt on kyseessä, toistatuhatta hehtaaria” hän katsoo selviävänsä spatiaalisesta optimoinnista arkiajattelulla, ilman varsinaista optimointiohjelmia.

Teknologin metsänhoito-oppi

Tehometsätalouden kannattajaksi leimattu Kärkkäinen tunnustaa harrastavansa myös luontaista uudistamista – kalliomailla mäntyä ja heikoilla ojitetuilla soilla hieskoivua. Sivun 134 kuva onnistuneesta kalliomännikön luontaisesta uudistamisesta olisi ollut opettavaisempi, jos vierellä olisi ollut kuva uudistusalan valmistelusta. Kuvatekstin muutama sana valehtelee nyt enemmän kuin olisi tehnyt valokuva kaivurin paljastamista kalliopinnoista – kolmasosa paljasta kalliota.

Puulajivalinta perustuu paitsi puulajien kasvupaikkavaatimukseen myös jalostavan teollisuuden tulevaisuuden näkymiin. ”On kasvatettava sellaista, millä tulevaisuudessa on todennäköisesti kysyntää”. Mäntyyn ja kuuseen päätyminen on odotettavissa olevan kysynnän lisäksi myös seurausta ylisuuresta hirvikannasta. Istutusaloilla kuusen ja männyn välinen hienosäätö tehdään maaperän perusteella vasta maanmuokkauksen jälkeen.

Istutusaloilla Kärkkäinen on vankka ojitusmätästykseen kannattaja. Tähän yhdistetty pintavesien poisto uudistusalan alimmalta kohdalta vedetyllä ”napaojalla” on persoonallinen, mutta mitä ilmeisimmin toimiva ratkaisu. Tämä ojitusmätästys haastaa tutkijoiden kääntö- vai laikkumätäs -pohdiskelun terveellä tavalla. Ojitusmätästykseen käyttö myös erittäin kivikkoisella mutta ravinteikkaalla kasvupaikoilla kertoo ennakkoluulottomuudesta. Jälki on puhuttelevaa sekä istutus- että taimikkovaiheessa (kuva 1). Vielä suurempaa ennakkoluulottomuutta ja metsikkötason optimoinnin kyseenalaistamista osoittaa ”siirtomaamättäiden” kuljetus niin kivikkoiselle alueelle, jolla ojitusmätästyskään ei enää onnistu.

Taimikonhoito-luku niin tukipolitiikan kuin pintakasvillisuuden torjunnan osalta on täyttä asiaa. Kaikkea ei ole Tapion ”Hyvän metsänhoidon suositukset ” sisäistäneen kuitenkään helppo niellä. Koivusekapuuhun turvaudutaan ainoastaan silloin, kun uudistaminen on pahasti epäonnistunut. Kärk-

käinen käyttää myös suosituksista poiketen taimikoissa suuria alkutiheyksiä. Kuusta istutetaan 2 200 ja mäntyä 3 000 tainta hehtaarille. Kylvötaimikot kasvatetaan tiheinä, mutta lehtipuista vapaina.

Suuria taimikkovaiheen tiheyksiä puolustelevat argumentit ovat mielenkiintoisia. Kärkkäisen mukaan geneettistä valintaa voi hyödyntää myös taimikonhoito- ja ensiharvennusvaiheessa – jos on riittävästi mistä valita – eikä pelkää vanhempien valinnassa. Väite haastaa tutkijat laskemaan ylitiheiden alkuvaiheiden kannattavuutta.

Mutta missä teoria

Professori Kärkkäinen on 37 vuoden toiminnallaan metsänomistajana osoittanut käytännössä, että ammattimaisen metsänhoidon saa kovalla osaamisella kannattamaan myös Suomen oloissa. Muuten metsäomaisuuden kasvattaminen tyhjästä 1 200 hehtaariin 37 vuodessa ei onnistu edes professorin palkalla. Talouselämä-lehdessä olleen haastattelun mukaan metsä ei ole Kärkkäiselle omaisuutta vaan tuotantokoneisto. Oli ilo lukea sellaisen puuntuottajan tekstiä, joka ei MTK-laiseen tapaan valita huonoa kannattavuutta.

On ymmärrettävää, ettei metsätilakauppaa aktiivisesti harrastava aukaise tilikirjojaan. Olisi niitä voinut raottaa vähemmän aroista kohdista, esimerkiksi ”Väisänen vakion” kohdalla. UPM:n metsänhoitaja Eero Väisänen on useassa yhteydessä todennut, että alusta asti hyvin hoidetussa metsikössä ensiharvennuksen kantoraha peittää siihenastiset uudistamis- ja taimikonhoitokulut. Olisi kiintoisaa tietää, päteekö tämä Kärkkäisen ”Väisänen vakioksi” ristimä suure UPM:n metsänhoitoa vielä huomattavasti intensiivisemmässä metsänhoidossa.

Professorille ei kuitenkaan riitä, että osoittaa näkemystensä toimivan käytännössä. Meillä oppilailta ja suurella yleisöllä on oikeus tietää, toimivatko nämä opit myös teoriassa. Näiden teoreettisten perusteluiden puuttuminen kirjasta oli pienoinen pettymys.

Otan tämän Kärkkäisen toimintatapojen teoreettisen todistamisen puutteen esille hyvin henkilökohtaisista syistä. Olen vierailut useammalla Kärkkäisen tilalla ja nähnyt hänen käyttävän systemaattisesti menetelmiä, jotka ovat uudemman metsäekonomisen kirjallisuuden mukaan yksityistaloudellisesti

kannattamattomia. Metsäekonomiaa ymmärtämättömän metsänhoitomiehen on vaikea tajuta, miten täysin kannattamattomat metsikkötason investoinnit, esimerkiksi hänen systemaattisesti käyttämänsä ojitusmätästys ja ylitieheä istutus, voivat tuottaa noin kannattavan lopputuloksen.

Paavo Haavikon mukaan Suomessa rikastuu vain ostamalla halvalla ja myymällä kalliilla. Tämä on vain kirjailijan empiirinen havainto, ei tieteellinen teoria. Toivottavasti Kärkkäinen seuraavassa kirjassaan esittää solidin metsälöekonomian teorian, jonka kanssa hänen Metsieni kirjassaan kuvaamat metsänkäsittelytavat eivät ole kohtuuttomassa ristiriidassa. Tutkijana Kärkkäinen tietää hyvin, ettei hyviä teorioita, jollainen ”faustmannilainen” metsikköekonomia mitä ilmeisimmin on, kumota käytännön teoilla vaan esittämällä vielä parempi teoria.

Kirjallisuutta

Tapio. 2006. Hyvän metsänhoidon suositukset. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapio. 100 s.

Kärkkäinen, M. 1974. Vastine Rihko Haarlaan valitukseen koskien Helsingin yliopiston metsäteknologian apulaisprofessorin viran täyttöä. Maatalous-metsätieteellinen tiedekunta, pöytäkirja 30/5 1974, liite 26§:ään. Konekirjoite. Helsingin yliopisto, keskusarkisto.

Metsälön koko ja metsätalouden rationalisointi. Metsälönkokotoimikunnan mietintö. 1970. Helsingin yliopiston metsäteknologian laitoksen tiedonantoja 6. 101 s.

■ Erikoistutkija Heikki Smolander, Metsäntutkimuslaitos, Suonenjoen toimipaikka. Sähköposti heikki.smolander@metla.fi